

Coronabeleid middel-langetermijn

Voorkeuren van burgers en maatschappelijk
middenveld

Duidingssessie 4 april 2022

Prof. 5.1.2e namens Gedragsunit, RIVM

Gast: 5.1.2e 5.1.2e, Populytics (spin-off TU Delft)

Achtergrond

Het kabinet heeft begin 2022 twee doelen geformuleerd voor de lange termijn coronastrategie:

- 1) sociaal-maatschappelijke en economische continuïteit/vitaliteit
- 2) toegankelijkheid van de gehele zorgketen voor iedereen.

Bij de uitwerking van de lange termijn strategie legt het kabinet een belangrijke rol bij lokale overheden, maatschappelijke en economische sectoren, en burgers zelf.

Wat is daarvoor nodig?

Achtergrond

Basis:

- › Doelen, plannen en communicatie die aansluiten bij voorkeuren, ervaringen en realiteit van burgers en uitvoerende organisaties

Zou moeten leiden tot:

- › Meer draagvlak en vertrouwen, realistischere plannen, betere naleving

- › Vervolg op eerder onderzoek RIVM 2021: scenario's najaar
 - Voorkeuren indicatoren voor ingrijpen, strategie en maatregelen
 - Methoden: vragenlijst, keuze experiment, interviews maatsch. middenveld

<https://www.rivm.nl/documenten/hoer-om-te-gaan-met-opleving-van-virus-input-van-burgers-en-maatschappelijk-middenveld>

Vraagstelling

Wat zijn de voorkeuren van burgers en professionals uit het maatschappelijk middenveld ten aanzien van de aanpak van de coronapandemie op de lange termijn?

1. Welke maatschappelijke doelen vinden mensen van belang bij het coronabeleid?
2. Welke strategie en maatregelen vinden mensen wenselijk en/of acceptabel in vier verschillende scenario's?
3. Op welk moment vinden mensen dat de overheid moet besluiten tot het invoeren van maatregelen?
4. Welke voorkeuren hebben mensen ten aanzien van het proces van besluitvorming over het beleid?

Methoden

- > Preferentiestudies: online
 - 5000 deelnemers, representatief voor geslacht, leeftijd, opleiding
 - Uitvoerende partij Populytics, nauwe samenwerking & input van beleid

- > Focusgroepen: online
 - 5 focusgroepen, 23 deelnemers maatschappelijk middenveld

- > Achter de schermen: dubbel checks met andere vragenlijst data

Methode 1: keuze experiment

- > Welke maatschappelijke doelen vinden mensen van belang bij het coronabeleid?

Verdeel 20 punten over de volgende doelen

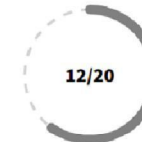
←

Welke doelen moet de overheid volgens u proberen te bereiken?

Gebruik de **+** en **-** knoppen om punten aan opties te geven.

Ervoor zorgen dat kinderen en jongeren zoveel mogelijk hetzelfde leven kunnen leiden als vóór de coronacrisis 4	Iedere persoon houdt recht op zijn of haar eigen vrijheid 0	Zorgen dat ziekenhuizen hun operaties niet hoeven uit te stellen 6
Zorgen dat we nooit meer strenge maatregelen moeten nemen 2	Ervoor zorgen dat mensen met een kwetsbare gezondheid zoveel mogelijk hetzelfde leven kunnen leiden als vóór de coronacrisis 0	Maatregelen zoveel mogelijk afstemmen met België en Duitsland 0

Punten

4 april 2022

Welke doelen proberen te bereiken: stabiel scenario

	Totaal	18-35	65+	Ongevaccineerd	Gevaccineerd
Ziekenhuizen geen operaties uitstellen	4,7	4,0	5,4	3,2	5,1
Mensen met kwetsbare gezondheid zoveel mogelijk normaal leven	3,1	2,5	3,8	2,2	3,3
Iedere persoon houdt recht op zijn haar of eigen vrijheid	3,0	3,3	2,1	5,6	2,5
Kinderen en jongeren zoveel mogelijk normaal leven	3,0	3,3	2,8	3,0	3,0
Nooit meer strenge maatregelen	2,3	2,5	1,9	2,6	2,3
Niet te veel belastinggeld aan coronabeleid	2,1	2,6	1,8	2,4	2,1
Zoveel mogelijk afstemmen met België en Duitsland	1,8	1,7	2,2	1,0	2,0

4 april 2022

Welke doelen proberen te bereiken: ervaring

	Totaal	18-35	65+	Ongevaccineerd	Gevaccineerd
Niet te druk op de IC	3,7	3,1	4,1	2,1	4,0
Kinderen geen leerachterstand	3,2	3,0	3,5	2,5	3,3
Winkels, horeca en cultuur open blijven	3,0	2,9	3,2	2,8	3,1
Voorkomen mentale problemen (eenzaamheid & depressie)	3,0	3,4	2,9	2,7	3,1
Speciale momenten familie en vrienden moet door kunnen gaan	2,5	2,5	2,6	2,5	2,5
Mensen moeten kunnen blijven sport en bewegen	2,5	2,6	2,4	2,1	2,5
Gevaccineerden en ongevaccineerden zelfde behandeling	2,1	2,6	1,3	5,3	1,5

4 april 2022

Voorkeuren proces besluitvorming

- Voorspelbaarheid en flexibiliteit allebei belangrijk
- Jongeren vinden eigen verantwoordelijkheid burgers en invloed van burgers relatief belangrijk
- Ouderen vinden opleggen van regels en het raadplegen van experts relatief belangrijk

Methode 1: keuze experiment

2. Welke strategie en maatregelen vinden mensen wenselijk en/of acceptabel in vier verschillende scenario's?

Vier scenario's

- Situatie 1:** Het gaat goed: weinig mensen hebben zorg nodig door corona.
- Situatie 2:** Opleving herfst: steeds meer mensen hebben zorg nodig door corona.
- Situatie 3:** Nieuwe variant, virulentie nog onbekend.
- Situatie 4:** Nieuwe variant, virulenter.

←

Situatie 1: weinig mensen hebben zorg nodig door corona

Gebruik de **+** knoppen om maatregelen te selecteren.

Sorteer ▾ Vergelijk ⇄

Advies om vaak en goed handen te wassen ⓘ -1 % +	Advies om geen handen te schudden ⓘ -5 % +	Advies om thuis te blijven bij klachten en je direct te laten testen ⓘ -8 % +
Advies om thuis en op werk voor voldoende frisse lucht en ventilatie te zorgen ⓘ -7 % +	Advies om 1,5 meter afstand te houden ⓘ -10 % +	Advies om sociale contacten te vermijden (quarantaine) wanneer men intensief contact heeft gehad met een besmet persoon ⓘ -8 % +

Beperkingen

Risico op problemen in de zorg

ⓘ De kans is groot dat veel mensen zorg nodig hebben

Risico acceptatie

	Start risico	Mediaan reductie	Mediaan eind
Rustig scenario	45%	25%	20%
Herfst	69%	34%	35%
Besmettelijke variant	60%	34%	26%
Gevaarlijke variant	100%	50%	50%

Scenario 1: Rustig

Het virus is onder controle. Er liggen weinig mensen met corona in het ziekenhuis. Ziekenhuizen hoeven geen operaties uit te stellen. Er is ook geen gevaarlijke nieuwe variant van het virus die problemen veroorzaakt.

	Advies om vaak en goed handen te wassen
	Advies om thuis te blijven bij klachten en om een test te doen
	Advies om goed te ventileren
	Advies om geen handen te schudden
	Advies om 1,5 meter afstand te houden
	Quarantaine bij intensief contact met iemand met COVID-19
	Advies om een paar dagen per week thuis te werken als dat kan
	Advies om thuis te werken, tenzij het echt niet anders kan
	Mondkapjesplicht in het openbaar vervoer, winkels en horeca
	3G horeca, cultuur en grote evenementen

Scenario 2: Opleving in het najaar

Het virus verspreidt zich sneller in het najaar, waarbij vooral kwetsbare mensen en mensen die niet gevaccineerd zijn in het ziekenhuis terechtkomen. In dit scenario neemt de druk op de zorg toe.

	Advies om thuis te werken, tenzij het echt niet anders kan
	Zelftests stimuleren onder meer door gratis beschikbaar stellen
	Direct starten met een boostercampagne en starten bij kwetsbaren
	Mondkapjesplicht in het openbaar vervoer, winkels en horeca
	2G beleid voor mensen die met kwetsbaren werken
	Beperking maximaal aantal klanten per vierkante meter niet-essentiële winkels
	Advies hoger onderwijs online en maximum aantal studenten per college
	3G horeca, cultuur en grote evenementen
	2G beleid horeca, cultuur, evenementen en niet-essentiële winkels
	Verplichting aan winkels om tijdslots aan te bieden voor mensen met kwetsbare gezondheid
	Alleen bestellingen ophalen niet-essentiële winkels
	1/3 capaciteit en vaste zitplaatsen horeca en evenementen
	Verbieden van festivals en grote sportwedstrijden
	Zwaarwegend advies om niet meer dan 2 bezoekers per dag thuis te ontvangen.

4 april 2022

Geen grote verschuivingen in scenario's met varianten

Zeer beperkt steun voor meer drastische ingrepen (met de kennis van nu)

Verschillen en overeenkomsten

Rustig: Vrouwen, gevaccineerden, mensen die regels naleven positiever basismaatregelen

Najaar: Ouderen, mensen die veel risico ervaren en regels naleven positiever maatregelen

Besmettelijk: Ouderen, mensen die veel risico ervaren positiever over maatregelen

Ziekmakend: Weinig verdeeldheid. Positief over thuiswerken en boostercampagne. Veel groepen positief over bezoekenregeling en advies hoger onderwijs online.

Methode 1: keuze experiment

3. Op welk moment vinden mensen dat de overheid moet besluiten tot het invoeren van maatregelen?

Indicatoren

Kiezen: werkt cumulatief

	Nederland	Buitenland	Totaal
<u>Besmettingen</u> stijgen	17%	18%	35%
<u>Ziekenhuisopnames</u> stijgen	14%	18%	32%
<u>IC-opnames</u> stijgen	20%	12%	32%

4. Welke voorkeuren hebben mensen ten aanzien van het proces van besluitvorming over het beleid?

	Mei 2020	September 2021	Februari 2022
Alleen advies burgers	1%	7%	9%
Meer advies burgers dan wetenschappers	4%	14%	14%
Evenveel waarde burgers en wetenschappers	26%	30%	36%
Meer wetenschappers dan burgers	60%	35%	32%
Alleen advies wetenschappers	9%	14%	9%

Synthese

- Jong en oud zijn het vaak oneens over wenselijkheid maatregelen, maar het voorkomen van operaties vinden zij allebei belangrijk.
- Controlescenario: hygiene, testen bij klachten en ventilatie zinvol gevonden
- Preferenties in najaar scenario en scenario met besmettelijke variant met onbekende gevolgen zijn nagenoeg gelijk. Mondkapjesplicht, stimuleren (gratis) zelftest, boostercampagne en thuiswerkadvies zijn populair in dit scenario.
- Op dit moment weinig draagvlak voor maatregelen die handelingsvrijheid sterk beperken.

Bevindingen focusgroepen

- > Doelen:
 - Belang van verbondenheid, verbindende taal & beleid (vs conflict: 3G, vaccins)
 - Voorkom dat mensen die al problemen hebben, verder in problemen raken; sociaal contact is crucial
 - Gezondheid is breed: fysiek, sociaal, mentaal

- > Maatregelen:
 - Basismaatregelen onder de aandacht houden maakt opschalen makkelijker
 - Inzet op bevorderen gezonde leefstijl (brede definitie gezondheid)
 - Maatwerk & subscenario's voor specifieke sectoren

- > Proces:
 - Tijdige afstemming over eventueel noodscenario, daarbij aandacht voor gezonde & veerkrachtige samenleving
 - Behoefte aan voorspelbaarheid maar ook erkenning belang flexibiliteit

Conclusies en implicaties

> 1. Doelen beleid:

- Twee overheidsdoelen – toegankelijkheid zorg en vitaliteit maatschappij – worden onderschreven.
- Toegankelijkheid zorg en m.n. voorkomen van uitstel operaties breed gedragen
- Gevolgd door open maatschappij voor iedereen; en bij uitbraken onderwijs, sectoren open, en mentale gezondheid

- Gemene deler: Betrek doelen in vormgeving beleid, die worden geregeld gedeeld door groepen die verschillend tegen maatregelen aankijken
- Zorg voor transparante en inclusieve toelichting: hoe is afweging tussen doelen gemaakt, wat zijn verwachte effecten van beleid op verschillende doelen

Conclusies en implicaties

> 2. Indicatoren

- Toegankelijkheid zorg (uitstel operaties, overbelasting IC) is voor veel mensen belangrijk
 - overweeg uitgestelde operaties op te nemen als indicator
 - Mochten zwaar beperkende maatregelen opnieuw nodig zijn: overweeg ook sociaal-maatschappelijke indicatoren

- Ideale timing van ingrijpen verschilt sterk tussen mensen
 - Zeker ingrijpen bij snel oplopende cijfers in Nederland, maar meer onenigheid over 'al' ingrijpen op cijfers variant buitenland
 - Leg goed uit naar welke indicator wordt gekeken en waarom
 - Als wordt ingegrepen op basis van cijfers uit het buitenland, maak dan heel concreet wat de winst is van vroeg ingrijpen versus afwachten impact Nederland

Conclusies en implicaties

> 3. Maatregelen: draagvlak per scenario

1. Scenario 'rustig': Veel draagvlak voor vasthouden (basis) maatregelen zoals hygiëne, ventileren, en testen en thuisblijven bij klachten

- * Essentieel in communicatie: Waarom? Wat is het effect hiervan waarop?
- * Faciliterende context: werkgevers, sportverenigen, enzovoorts: norm uitdragen, faciliteren
- * Equity: specifieke groepen hebben meer ondersteuning nodig om hetzelfde te bereiken

2. Scenario's 'opleving': Aanvullend hoog draagvlak voor maatregelen met enig ongemak: zoveel mogelijk thuiswerken, boostercampagne, meer stimuleren van zelftests

- Jongeren willen in deze scenario's minder maatregelen dan ouderen. Leg goed uit welke afwegingen zijn gemaakt, hoe maatregelen helpen om uitstel operaties te voorkomen, en wat wordt gedaan om de negatieve effecten op jongeren zoveel mogelijk te beperken

Conclusies en implicaties

- > 4. Proces besluitvorming
 - Behoefte aan voorspelbaarheid én erkenning belang flexibiliteit
 - Maak onderscheid tussen zekere stappen per scenario en flexibele schil
 - Bijv: controle = hygiene, testen, ventilatie, deels thuiswerk. Optioneel: mondkapjes
 - Bijv: najaar = zoveel mogelijk thuiswerken. Optioneel: hoog-risico evenementen
 - Voorspelbaarheid van het proces: hoe wordt beleid vormgegeven, hoe worden beslissingen gewogen, welke criteria, welke termijnen?

Dank voor de aandacht

> Zie memo voor overzicht en samenvatting

Tabel 1. De doelen die respondenten hebben gescoord, gemiddelden van hoog naar laag

Doelen die passen bij een situatie waarin Covid onder controle is		Gem	Doelen die passen bij een situatie waarin het virus oplaait		Gem
	Zorgen dat ziekenhuizen hun operaties niet uit hoeven te stellen	4,7		Zorgen dat het niet te druk wordt op de intensive care ic	3,7
	Zorgen dat mensen met een kwetsbare gezondheid zoveel mogelijk hetzelfde leven kunnen leiden als eerder	3,1		Zorgen dat jongeren en kinderen geen leerachterstanden krijgen	3,2
	Ervoor zorgen dat kinderen en jongeren zoveel mogelijk hetzelfde leven kunnen leiden als voor de coronacrisis	3,0		Zorgen dat winkels, horeca en culturele instellingen open kunnen blijven	3,0
	Iedere persoon houdt recht op zijn / haar of eigen vrijheid	3,0		Zorgen dat mensen geen mentale klachten krijgen zoals eenzaamheid en depressies	3,0
	Zorgen dat we niet teveel belastinggeld moeten besteden aan coronabeleid	2,1		Zorgen dat speciale momenten met familie en vrienden zo veel mogelijk kunnen doorgaan zoals normaal	2,5
	Zorgen dat we nooit meer strenge maatregelen moeten nemen	2,0		Zorgen dat mensen voldoende kunnen blijven sporten en bewegen	2,5
	Maatregelen zoveel mogelijk afstemmen met België en Duitsland	1,8		Zorgen dat we mensen die zich wel en niet hebben laten vaccineren hetzelfde behandelen	2,1

Scenario 1: Rustig

Het virus is onder controle. Er liggen weinig mensen met corona in het ziekenhuis. Ziekenhuizen hoeven geen operaties uit te stellen. Er is ook geen gevaarlijke nieuwe variant van het virus die problemen veroorzaakt.

	Advies om vaak en goed handen te wassen
	Advies om thuis te blijven bij klachten en om een test te doen
	Advies om goed te ventileren
	Advies om geen handen te schudden
	Advies om 1,5 meter afstand te houden
	Quarantaine bij intensief contact met iemand met COVID-19
	Advies om een paar dagen per week thuis te werken als dat kan
	Advies om thuis te werken, tenzij het echt niet anders kan
	Mondkapjesplicht in het openbaar vervoer, winkels en horeca
	3G horeca, cultuur en grote evenementen

<https://www.rivm.nl/documenten/langetermijnaanpak-van-coronabeleid-voorkeur-van-burgers-en-maatschappelijk-middenveld>